

แนวทางการนำหลักอริชฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต
ของผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง ตำบลเวียง
อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
Guidelines for Applying Adhitthanadhamma in Lives of
the Elderly in Elderly School Wiang Sub-District
Tumbon Wiang Sub-District Fang District
Chiang Mai Province

พระครูเกษมสีกัลป์

ทรงศักดิ์ พรหมดี, พระครูสมุห์ธนโชติ จิระธมโม

Phrakhrukasemseelasumpun (Kid-Arn)

Songsakdi Promdee, Phrakrusamu Thanachot Ciradhammo

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University

Corresponding Author Email: phrakhrukasemsrilasambun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการนำหลักอริชฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต 2) เพื่อศึกษาปัญหาการนำหลักอริชฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการนำหลักอริชฐานธรรมสู่การดำเนินชีวิต เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของการเขียนเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า: 1) การนำหลักอริชฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตพบว่า เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างเป็นระบบด้วยปัญญาของปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการสร้างองค์ความรู้ สร้างอาชีพ ผู้สูงอายุทำตนเป็นที่น่าเคารพนับถือมีความจริงใจไม่ยึดมั่นถือมั่นในวัยของตนพร้อมรู้จักปล่อยวาง รู้จักใช้วัตถุมิสและบุญทานอย่างมีระบบด้วยการยินดีเข้าวัดสู่การปฏิบัติธรรม 2) ปัญหาการนำหลักอริชฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตพบว่า มีปัจจัยหลาย ๆ ด้านประกอบกัน ได้แก่ วิทยุคม คุณวุฒิ สถานภาพความเป็นอยู่และสถานภาพ

ทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุก่อเกิดความยึดมั่นถือมั่น ไม่ยอมรับความจริงของกาลเวลา สังขารและ
 ความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ไม่ค่อยจะปล่อยวางกับชีวิตเกิดความกังวล 3) แนวทางการนำหลัก
 อธิษฐานธรรมสู่การดำเนินชีวิตพบว่าการนำหลักภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่องค์ความรู้เพิ่มปัญญา
 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุลดความยึดมั่นถือมั่นเข้าใจหลักความเป็นจริงของสังขารธรรมทำตนให้
 เป็นที่น่านับถือ รู้จักปล่อยวางสร้างหลักประกันของตนให้มากที่สุดด้วยการเข้าวัดปฏิบัติ
 ธรรมมุ่งสู่วัยขม่วัยวิเวก วัยเหงาตลอดถึงเข้าสู่วัยที่ห่างโรคซึมเศร้า

คำสำคัญ : หลักอธิษฐานธรรม, นักเรียนผู้สูงอายุ, โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง

Abstract

This research article The objectives are 1) to study the application of the principles of Dhamma prayer to living life, 2) to study the problems of applying Dhamma prayer principles to life, and 3) to propose guidelines for applying the principles of Dhamma prayer to life. It is a qualitative research by collecting data and analyzing the data. The results of the data analysis are presented in the form of descriptive writing.

The results of the research found that: 1) Applying the principles of prayer and Dhamma to living life found that Systematic knowledge and understanding arises with the wisdom of local wisdom sages by creating knowledge and creating careers. Elderly people behave in a manner that is respectable and sincere, not clinging to their age, and know how to let go. Know how to use the objects of amis and merit in a systematic way by being willing to enter the temple to practice Dhamma. 2) The problem of applying the principles of prayer and dhamma in living life is found to be a combination of many factors, including age, qualifications, living status, and economic status of the elderly, causing adherence. Not accepting the truth of the time Body and knowledge of modern technology Rarely let go of life and worry 3) Guidelines for applying the principles of prayer and Dhamma to life. It is found that applying the principles of local wisdom to the body of knowledge increases wisdom. Encourage the elderly to reduce their clinginess

and understand the truth of the truth and make themselves respectable. Know how to let go and create your own security as much as possible by entering a temple to practice Dhamma, aiming for the age of restraint, the age of solitude, the age of loneliness, and reaching the age where depression is far from depression.

Keywords : Atitthadham, Elderly students, Wiang Subdistrict Elderly School

บทนำ

แนวคิดที่ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญ และพลังของผู้สูงอายุที่จะต้องส่งเสริมการเรียนรู้และได้รับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย ซึ่งให้สอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545 – 2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 (คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2552, น.3) และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.), 2546, น.1) ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาศักยภาพของบุคคลอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์

ผู้อาวุโสยุคใหม่ (AWUSO SOCIETY) สังคมออนไลน์ของอาวุโสยุคใหม่ ทุกวันนี้ประเทศไทยมีผู้สูงอายุ หรือผู้อาวุโส เพิ่มขึ้นมากอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะในครอบครัว ชุมชน หรือตามสถานที่สาธารณะที่สามารถยืนยันด้วยสถิติข้อมูลประชากร นั้นแสดงว่าประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย หรือสังคมผู้สูงอายุ อย่างสมบูรณ์ในอีกไม่ช้า เมื่อประชากรวัย 60 ปี ที่มีอยู่ประมาณร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 20 ของประเทศ ซึ่งผู้สูงอายุครบ 60 ปี บริบูรณ์จะได้รับสวัสดิการต่าง ๆ จากทางราชการ ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีความแตกต่างจากช่วงวัยอื่นที่เป็นอายุขัยปลายของชีวิต ดังนั้น ปัญหาของสุขภาพผู้สูงอายุในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านสาธารณสุข และสังคม จึงแตกต่างจากอายุในวัยอื่นๆ นอกจากนั้นยังมีการเรียกคนสูงอายุในชื่อแบบต่างๆ กัน เช่น ผู้อาวุโส ผู้สูงวัย วัยทอง ราษฎรอาวุโส หรือคนแก่ อีกด้วย

ปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งในประเทศไทยและทั่วโลก ที่เราควรตระหนักถึงความสำคัญที่ต้องพยายาม และมีการรณรงค์ให้ทุกคนตระหนัก เข้าใจและพร้อมดูแลผู้สูงอายุให้เทียบเท่าเช่นเดียวกันกับการดูแลคนในกลุ่มอายุอื่น ๆ เพราะผู้สูงอายุ

ในประเทศไทยมีไม่มากนักที่ถูกทอดทิ้งจากครอบครัว หรือญาติพี่น้อง สถาบันครอบครัวยังคงเป็นสถาบันหลัก ในการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ เป็นประเด็นหนึ่งที่น่าห่วงใย ทำอย่างไรจึงจะทำให้ประชากรที่มีอายุยืนยาวขึ้น มีสุขภาพแข็งแรง ไม่เป็นภาระของบุตรหลาน ช่วยเหลือตนเองได้ทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ

การอยู่ร่วมกันในสังคมชุมชนสมัยก่อนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นญาติหรือเครือญาติทางตระกูล ซึ่งได้อพยพย้ายถิ่นฐานมาอยู่ หรือสืบทอดบรรพบุรุษจนนับญาติกันได้ทั้งชุมชน มีผู้นำของหมู่บ้านหรือชุมชนคือผู้เฒ่าผู้แก่ หรือผู้สูงอายุ โดยเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาชี้แนะบอกกล่าวซึ่งบางคนเป็นปราชญ์หมู่บ้าน ปราชญ์ชุมชนนั้น ๆ ด้วยการเน้นย้ำในกฎระเบียบประเพณีวัฒนธรรมปกครองต่อการดำเนินชีวิต ตัดสินไกล่เกลี่ย หากเกิดความขัดแย้ง ช่วยกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ความแตกต่างระหว่างการศึกษา ความแตกต่างระหว่างวัย ความเจริญรุ่งเรืองของเทคโนโลยี การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดทางด้านเศรษฐกิจ ปัญหาทางครอบครัวหรือปัญหาที่เกิดความวุ่นวายในสังคมไทย แม้กระทั่งสังคมโลกปัจจุบัน กำลังเกิดขึ้นต่อสังคมผู้สูงอายุ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ สถานภาพทางสังคม หรือบทบาท หน้าที่ เสรีภาพของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินชีวิตตามวิถีพื้นฐานทางสังคมสมัยใหม่กับสมัยก่อนของผู้สูงอายุ อาทิ การได้ร่ำเรียนศึกษาน้อย การเดินทาง สถานภาพทางครอบครัวที่แตกต่างกัน อาชีพ สุขภาวะทางกายและใจแตกต่างกันจึง เช่น การเข้าวัดฟังธรรม การได้ปฏิบัติธรรม การได้ช่วยเหลือแบ่งปันสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ แก่กันและกัน การได้ทำไร่ ทำนาหรืออาชีพที่ตัวเองมีความสนใจและถนัดเป็นต้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจและความเข้าใจต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมาก

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้แนะนำไว้ในคู่มือแนวทางการดูแลทางด้านสังคมจิตใจของผู้สูงอายุ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2558, น.13) เพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพจิตสำหรับผู้สูงอายุไว้ได้แก่ 1) ด้านสุขสบาย 2) ด้าน สุขสนุก 3) ด้าน สุขสง่า 4) ด้านสุขสว่าง และ 5) ด้านสุขสงบ

ด้วยเหตุความสำคัญดังกล่าว ทางโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง ตำบลเวียงอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ทำการเปิดโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อเป็นอีกหนึ่งหน่วยงานหนึ่งที่คอยช่วยเหลือด้านสุขภาวะทั้งทางกายและทางใจของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ทั้งนั้นคำว่า โรงเรียนหรือการมาเรียนหนังสือ จึงเป็นปัญหาหรือความเข้าใจผิดของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก นั่นคือสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือต้องมาเรียนหนังสืออ่าน คัดเขียนตัวอักษรใหม่ จำเป็นอีกหรือที่ต้องไป

โรงเรียนอีกทั้งที่อายุของตัวเองขึ้นเลข 60 ปี การเดินทางต้องไปอย่างไร อาหารการกินต้องทำอะไร การมีโรคประจำตัวหากเกิดเหตุฉุกเฉินขึ้นต้องทำอะไร ถ้าไม่ไปเรียนที่โรงเรียน ผู้สูงอายุ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะไม่แจกค่าเบี้ยผู้สูงอายุใช้ไหม ไปเรียนวันไหน ไปทุกวันใช้ไหม ไปเรียนแล้วจะได้ไปวัดหรือไม่ ต้องไปเรียนอะไรบ้าง โรคภัยที่ระบอบเกิดขึ้นทุกวันต้องทำอะไร และต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือไม่ เป็นต้น

ผู้วิจัยเองเป็นหนึ่งในวิทยากรที่ต้องมาให้ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา ทั้งด้านพุทธประวัติ ธรรม ศาสนพิธีเบื้องต้น และตอบข้อสงสัยต่าง ๆ กับเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับศาสนาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันแก่ผู้สูงอายุ พร้อมทั้งนี้จึงได้รับทราบความคิด ความเข้าใจของผู้สูงอายุที่ได้สนทนา สอบถามถึงกรณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งสังคม ศาสนา และประเทศชาติ ซึ่งบางคนก็เกิดความเข้าใจ บางคนเกิดความไม่เข้าใจ บางคนมีความคิดที่แตกต่าง บางคนเกิดความเข้าใจผิดต่อชาวต่อบุคคลอย่างมาก ทำให้เกิดความคิดถึงการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาสอนหรือบอกกล่าวแก่ผู้สูงอายุเพื่อเกิดความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตของตนได้ในสภาวะปัจจุบัน

หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นอีกหลักธรรมหนึ่งที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของพุทธศาสนิกชนหรือคนทุกยุค ทุกสมัย แม้กระทั่งผู้สูงอายุ เพราะท่านเหล่านี้ถือว่าเป็นปูชนียบุคคลอันทรงคุณค่าของครอบครัว ชุมชน และสังคม อีกประการหนึ่ง เนื่องด้วยผู้สูงอายุมีทั้งคุณวุฒิ วิทยุฒิ และวุฒิภาวะ ประสบการณ์สูงที่ได้เห็นโลกผ่านแต่ละยุคแต่ละเหตุการณ์ แต่ละสมัยที่มีความแตกต่างกัน และความเจริญรุ่งเรืองของการพัฒนาประเทศที่นับวันจะรุ่งเรืองก้าวหน้าขึ้นไปเรื่อย ๆ ซึ่งบางท่านก็สามารถปรับตัวได้ บางท่านไม่สามารถปรับตัวได้ บางท่านเกิดความวิตกกังวลกับความเปลี่ยนแปลงหรือเจริญรุ่งเรืองของโลกโลกาภิวัตน์เหล่านี้ ทำให้เกิดผลกระทบตามมาต่อหลักการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ หรือวิถีชีวิตของผู้สูงอายุไม่มากนักน้อย ซึ่งสามารถนำมาศึกษาวิเคราะห์ถึงสภาพการดำเนินชีวิตผู้สูงอายุ การนำหลักอริยฐานธรรมสู่การประยุกต์หรือการบูรณาการต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ และสามารถเรียนรู้กระบวนการนำหลักอริยฐานธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ สามารถนำเอาเป็นแบบอย่างในการพัฒนา และประสบความสำเร็จได้ด้วยการใช้หลักอริยฐานธรรมเป็นพื้นฐาน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงแนวทางการนำหลักอริยฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตผู้สูงอายุ กรณีศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสามารถรู้ถึงข้อดีข้อเสีย ประโยชน์ หรือรู้จักนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ต่อการดำเนินชีวิต

ของผู้สูงอายุได้อย่างไรบ้าง ตามยุคข่าวสารเหตุการณ์ปัจจุบันซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม ด้วยเหตุดังกล่าวสามารถนำมาสู่การศึกษาวิเคราะห์แล้วนำมาเผยแพร่แก่ผู้สนใจ ในกรณีศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง ตำบลเวียง อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการนำหลักอริยฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง ตำบลเวียง อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษาปัญหาการนำหลักอริยฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง ตำบลเวียง อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการนำหลักอริยฐานธรรมสู่การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง ตำบลเวียง อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางการนำหลักอริยฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง ตำบลเวียง อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary research) และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกรอบการนำหลักอริยฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ การศึกษาปัญหาการนำหลักอริยฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ และเสนอแนวทางการนำหลักอริยฐานธรรมสู่การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุซึ่งมีรายละเอียดของการวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง พระสงฆ์ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเวียง เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเวียง ข้าราชการ และญาติพี่น้องของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง ตำบลเวียง อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย :

- (1) นักเรียนผู้สูงอายุชายและหญิง จำนวนละ 5 คน รวม 10 คน
- (2) พระสงฆ์ผู้ให้ความรู้แก่นักเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 2 รูป
- (3) ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเวียง จำนวน 2 คน

- (4) เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเวียง จำนวน 2 คน
- (5) ข้าราชการในหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน
- (6) ญาติพี่น้องนักเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง จำนวน 2 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยกรอบแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามปัญหาวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัยและการนิยามศัพท์ปฏิบัติการ ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

(1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

(2) ร่างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ครอบคลุมและสามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการวิจัย จำนวน 3 ท่าน

เมื่อพิจารณาความสอดคล้องและความครอบคลุมเนื้อหา ความกะทัดรัดชัดเจนของคำสัมภาษณ์เชิงลึกกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency) โดยใช้เกณฑ์พิจารณาตัดสิน ดังนี้

(2.1) ค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 แสดงว่า คำสัมภาษณ์วัดตรงตามเนื้อหา

(2.2) ค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.5 แสดงว่า ข้อคำถามสัมภาษณ์นั้นวัดไม่ตรงตามเนื้อหา

(2.3) ถ้าคำถามสัมภาษณ์นั้นวัดไม่ตรงตามเนื้อหา ได้ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ แล้วนำมาแก้ไขให้คำถามสัมภาษณ์นั้น ๆ มีความสอดคล้องตามเนื้อหา

(3) นำร่างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและเสนอแนะไปแก้ไขให้ถูกต้องตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

(4) นำเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามผู้เชี่ยวชาญแนะนำ และแก้ไขแล้วเสนอต่อที่ปรึกษาในการใช้สำนวนภาษา ตลอดจนพิจารณาถึงความเหมาะสมทั่วไปของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ โดยให้ครอบคลุมถึงรายละเอียดของเนื้อหา เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

(5) นำไปใช้เก็บข้อมูลจริงกับผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวทางการนำหลักอริยฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตที่เกี่ยวกับกรอบการนำหลักอริยฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ การศึกษาปัญหาการนำหลักอริยฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ และเสนอแนวทางการนำหลักอริยฐานธรรมสู่การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งผู้วิจัยได้วางแผนปฏิบัติไว้ ดังนี้

(1) มีหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมแนบเอกสารที่เป็นเครื่องมือสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างไปยังกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เตรียมตัวและกำหนดเวลาในการให้สัมภาษณ์

(2) ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลตามวันและเวลาที่กำหนดไว้ พร้อมเตรียมอุปกรณ์ในการสัมภาษณ์ เช่น สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง ปากกา ยางลบ

(2) การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการศึกษาเอกสารงานวิจัย รายงานการวิจัย หนังสือวิชาการ บทความวิชาการ ตำรา สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมทั้งการค้นคว้าจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง พระสงฆ์ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเวียง เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเวียง ข้าราชการ และญาติพี่น้องของนักเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกรอบแนวทางการนำหลักอริยฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ การศึกษาปัญหาการนำหลักอริยฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ และเสนอแนวทางการนำหลักอริยฐานธรรมสู่การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ แล้วนำข้อมูลมาประมวลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ในแง่ต่าง ๆ ตามความเป็นจริงซึ่งเป็นการรวบรวมออกมาในรูปเชิงพรรณนา และได้จัดหมวดหมู่ในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

1) การนำหลักอริยฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลเวียง โดยวิธีการหรือกระบวนการสอดแทรกเข้าในเนื้อหาตามหลักสูตรของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียงตามท้องถื่นการบริหารส่วนตำบลเวียง ได้เข้าในหลักสูตรตั้งแต่ต้นและเพิ่มเติมตามโอกาสและสถานการณ์เหตุการณ์ของชุมชนหรือสถานการณ์ของประเทศ ตลอดจนถึงของโลกที่มีผลกระทบต่อความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องของนักเรียนผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้าใจถึงการนำหลักอริยฐานธรรมไปประยุกต์ใช้ต่อการดำเนินชีวิตปัจจุบันนั้นคือ

(1) ประชุมปรึกษาหารือกับหน่วยงานทั้งภาคองค์กรและศาสนาในการปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุในแต่ละปีการศึกษา

(2) คัดนำเอาหลักอริยฐานธรรมทั้ง 4 สู่กระบวนการตั้งแต่ต้นก่อนการตัดสินใจเข้ามาเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง อาทิการออกประชุมหรือหาข้อเสนอแนะ ข้อแสดงความคิดเห็นของผู้สูงอายุของแต่ละหมู่บ้านโดยผู้นำด้านศาสนาเข้าไปมีส่วนร่วม

(3) นำมาบูรณาการกับหลักสูตรของแต่ละช่วงเวลา แต่ละเนื้อหาตามที่โรงเรียนผู้สูงอายุได้กำหนดไว้

(4) ให้ความรู้ความเข้าใจตามหลักอริยฐานธรรมทั้ง 4 ตามกำหนดเวลาด้วยพระวิทยากรหรือพระผู้มีความรู้ความเข้าใจที่สามารถเสนอแนะแนวทางให้ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

(5) สอดแทรกกิจกรรมนันทนาการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุได้เข้ามา มีบทบาทด้านพระพุทธศาสนาภายในวัดต่าง ๆ ของตำบลเวียง ไม่ว่าจะเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือพิธีกรรมทั่วไป

(6) สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนผู้สูงอายุ สัมภาษณ์พูดคุยหรือสนทนากับนักเรียนผู้สูงอายุของนักเรียนผู้สูงอายุที่เข้ามาเรียนใหม่ ๆ จนถึงนักเรียนที่สนใจเรียนตลอดเวลาหลาย ๆ ปี เพื่อนำมาสรุป

(7) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามหลักอริยฐานธรรมในแต่ละมีปัญญาดังเป็นต้น ข้อถึงความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนผู้สูงอายุที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้มากน้อยขนาดไหน

(8) ส่งเสริมให้นักเรียนผู้สูงอายุนำหลักอริยฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันตลอดเวลา อาทิการพิจารณารับข้อมูลข่าวสารอันเป็นจริง อันเป็นที่จ การยึดมั่นถือมั่นหรือการมีหลักการดำเนินชีวิตของตน การเข้าใจหลักสัจธรรมของชีวิตตามหลักไตรลักษณ์มาก

ยิ่งขึ้น และการได้ใช้เวลาอันน้อยอย่างตั้งตักตั้งใจให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและลูกหลานรุ่นหลังให้มากที่สุด

2). ปัญหาการนำหลักอริชฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุ

ปัญหาการนำหลักอริชฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง สามารถจำแนกได้ 4 ประเด็น ดังนี้

(1) ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านปัญญาตามหลักอริชฐานธรรม พบว่าความเข้าใจของนักเรียนผู้สูงอายุเบื้องต้นเกี่ยวกับคำว่าโรงเรียนผู้สูงอายุ ความจำเป็นต่อผู้สูงอายุที่จะต้องไปทุกคนหรือไม่ ต้องไปเรียนอะไร ต้องแต่งตัวอย่างไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องการเดินทาง เรื่องอาหารการกินต้องอย่างไรประกอบกับเหตุการณ์บ้านเมืองในขณะนั้นเกิดความวุ่นวายทางความคิด เกิดการแบ่งแยกเป็นพรรคเป็นพวกเป็นกลุ่มเป็นก้อน ความสงสัยว่าทำไมต้องเปิดโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้น จำนวนที่ต้องไปโรงเรียนใช้เวลาเท่าไร มีกิจกรรมอะไรบ้าง เพราะผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียงที่ได้เข้ามาสมัครหรือเดินทางมาเรียนนั้นมีความหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายทางฐานะ เศรษฐกิจของครอบครัว การงานอาชีพ หน้าที่ บทบาททางสังคม ความรู้ ความสามารถ

(2) ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสังขจะตามหลักอริชฐานธรรม การเป็นผู้นำเรื่องสังขจะถือเป็นเรื่องที่สำคัญหรือแม้แต่เรื่องการเรียนรู้ความตั้งใจเรียนเพื่อปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อตกลงกันระหว่างนักเรียนผู้สูงอายุด้วยกัน เพราะจะนำมาซึ่งการวัดผลประเมินผลแต่ละปีการศึกษา เพื่อรับใบประกาศนียบัตรหรือรับใบประกาศยกย่องในด้าน การมาเรียนและความขยันหมั่นเพียร ความตั้งใจเรียนของนักเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง นักเรียนผู้สูงอายุบางคนขาดความรับผิดชอบ มีความเห็นแก่ตัว ไม่มีความรับผิดชอบ อาทิ การมาเรียนไม่ครบ เรียนแค่วันนี้ก็ครั้งแล้วก็ขอเข้ารับใบประกาศนียบัตรกับเพื่อนนักเรียนผู้สูงอายุด้วย หรือการไม่ช่วยเก็บสิ่งของของตนเองนำมาใช้ เพราะบางคนขาดหลักธรรมอิทธิบาท 4 ในการนำมาประยุกต์กับตนเอง ด้วยเหตุเหล่านี้ทำให้นักเรียนผู้สูงอายุหลายคนเกิดความไม่พอใจเพราะขาดหลักสังขจะ

(3) ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านจาคะตามหลักอริชฐานธรรม นักเรียนผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง ตำบลเวียง ส่วนใหญ่มีฐานะยากจนถึงขั้นปานกลาง แต่ส่วนน้อยที่มีความพร้อมในฐานะต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนผู้สูงอายุต้องประกอบอาชีพทำไร่ ทำนาและค้าขายเพื่อประทังชีวิตไปวัน ๆ แต่ผู้สูงอายุบางคนก็เคยรับราชการ

มีการใช้จ่ายจาก บำเหน็จ บำนาญของตน ผู้สูงอายุบางคนก็ได้รับเงินหรือค่าใช้จ่ายรายวัน จากบุตรหลานเป็นผู้มอบให้ทำให้ต้องรู้จักประหยัดมัธยัสถ์ในการกินการใช้จ่ายและการทำบุญ ตั้งได้สัมผัสภาษณ์ักเรียนผู้สูงอายุแล้วนั้น แต่อีกประการที่มีปัญหาด้านจากระของนักเรียนผู้สูงอายุคือการเห็นแก่ตัว การไม่แบ่งปันวัตถุสิ่งของหรือความรู้ความสามารถของตน ทำให้โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียงต้องเรียนเชิญวิทยากรจากหน่วยงานอื่นหรือผู้มีประสบการณ์ บ้างมาเป็นผู้ให้ความรู้แทนแต่อย่างไรก็ตาม เมื่อได้เข้าใจและใช้หลักจากระทั้งอามิสสิ่งของ แล้ว ยังมีการใช้ร่างกาย แรงสติปัญญาของตนเป็นวิทยากรได้ ผู้วิจัยเองได้ส่งเสริมหลักธรรม บุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้นำประยุกต์ใช้ให้เกิดความมั่นอกมั่นใจยิ่งขึ้นต่อการใช้จ่ายและรู้จักแบ่งปันแก่บุคคลอื่น ๆ ด้วยความหลากหลายวิธี เช่น การบริจาคทรัพย์ เพื่อจัดซื้ออาสนะที่นึ่งกรรมฐานในกลุ่มปฏิบัติธรรมแก่องค์การบริหารส่วนตำบลเวียง การเสียสละเวลาอันมีค่าเป็นวิทยากรแทนวิทยากรภายนอก การร่วมทำบุญผ้าป่าและทอดถวาย กฐินกับวัดภายในเขตตำบลเวียงหรือตามประเพณีวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ร่วมทั้งการนำพืช ผักผลไม้ทางการเกษตรมาแบ่งปันกันตามแต่โอกาสของตน หรือร่วมบุญกุศลตามท้องที่การบริหารส่วนตำบลเวียงและโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียงได้ประกาศประชาสัมพันธ์เป็นต้น

(4) ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านอุปสมะตามหลักอริชฐานธรรม นักเรียนผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง ตำบลเวียงมีการดำรงชีวิตอยู่กับธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ เพราะอำเภอฝางอยู่ห่างไกลความเจริญจากตัวอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ 140 กว่ากิโลเมตร ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่มีแต่ดอยและภูเขา มีพื้นที่อ่างกระทะเพียงเล็กน้อย ผู้สูงอายุล้วนอยู่ในช่วงสมัยอดีตก่อนที่จะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาพื้นที่ไปมาก ทำให้ความรู้สึกของนักเรียนผู้สูงอายุส่วนใหญ่บางคนยังไม่สามารถปรับตัวเข้ากับยุคสมัยปัจจุบันที่มีห้างสรรพสินค้า แหล่งค้าขายและการขยายพื้นที่อาศัยของบุคคลที่เข้าอาศัยในเมืองฝางมากขึ้นแบบบ้านจัดสรร เมื่อมาเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียงทำให้ทราบถึงปัญหาความเป็นอยู่ของคนแต่ละคนมีความแตกต่างกันมาก บางคนก็สามารถปรับตัวได้ทัน บางคนก็ยังไม่สามารถปรับตัวได้กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้สูงอายุเลยรู้สึกมีความเครียด ความกังวลต่อการเดินทางมาเรียน และการใช้ชีวิตระหว่างวันในโรงเรียนผู้สูงอายุ เมื่อได้เข้ามาแล้วทำให้สามารถปรับตัวได้ และยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น ทั้งได้มาแลกเปลี่ยนความคิด ความ เป็นอยู่ของตนสู่เพื่อนกลุ่มนักเรียนผู้สูงอายุด้วยกัน สามารถยอมรับและรู้จักใช้บทเรียน เนื้อหาที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมกับวัยของผู้สูงอายุเอง สามารถเข้าร่วมกับ สังคมสร้างบทบาทของความเป็นผู้สูงอายุมากขึ้นอาทิ การประกอบอาชีพ การรักษาสุขภาพ

ร่างกายของตน การออกกำลังกาย การร่วมงานศพในชุมชน การอยู่ในวิถีชีวิตในยุคปัจจุบันกับการรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงและเป็นเท็จแล้วนำมาพัฒนาแก้ไข ปรับเปลี่ยนกับการประกอบอาชีพของตนหรือการดำเนินชีวิตของตนพร้อมทั้งสามารถปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีของบุตรหลานและสังคม เป็นต้น

การประยุกต์ใช้หลักอริชฌานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตผู้สูงอายุ

(1) การประยุกต์หลักปัญญาในอริชฌานธรรม 4 และการส่งเสริมหลักกาลามสูตรไปใช้ในการดำเนินชีวิต ส่วนใหญ่พบว่านักเรียนผู้สูงอายุสามารถปรับตัวให้เข้ากับโลกยุคปัจจุบันมาก เนื่องจากการได้รับรู้ รับประทานอาหารหรือบทเรียนที่พระวิทยากร หลวงพ่อครูบาอาจารย์ที่กราบนิมนต์มาให้ความรู้ และวิทยากรผู้ชำนาญในวิชาความรู้ในเรื่องนั้น เช่น ตำรวจ หมอหรือพยาบาลชำนาญการ ปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น มาให้ความรู้แก่นักเรียนผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียงซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้ให้มากที่สุดรวมทั้ง 9 กลุ่มการเรียนรู้ และนักเรียนผู้สูงอายุเองก็สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เช่น กลุ่มนันทนาการ กลุ่มสารสนเทศ กลุ่มปฏิบัติธรรม กลุ่มส่งเสริมอาชีพ กลุ่มตีมีด กลุ่มดนตรีพื้นเมือง กลุ่มเกษตร กลุ่มนาฏศิลป์และกลุ่มภาษาไทย เป็นต้น พร้อมทั้งได้รับสาระความรู้เพิ่มเติม ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงก็และผู้วิจัยเองก็ส่งเสริมหลักกาลามสูตรเพื่อเสริมให้นักเรียนผู้สูงอายุได้นำไปส่งเสริมกับหลักปัญญาในอริชฌานธรรม เพื่อไม่ให้นักเรียนผู้สูงอายุเกิดความเชื่อที่ผิดๆ เกิดความหลงงมงายในความเชื่อที่ไม่ถูกต้องทั้งที่ได้เรียนตามเนื้อหาบทเรียนหรือจากหนังสือ ในขณะที่ยังไม่ได้ลงมือปฏิบัติและรู้ด้วยเหตุด้วยผลของนักเรียนผู้สูงอายุเอง นอกจากนั้นยังสามารถนำไปเผยแพร่แก่บุตรหลาน สามารถนำหลักธรรมและเนื้อหาบทเรียนนำเสนอแก่หน่วยงานหรือทำนุุศลการเผยแพร่แก่ชุมชนอื่นได้ดีด้วย

(2) การประยุกต์หลักสังขะในอริชฌานธรรม 4 และการส่งเสริมหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการดำเนินชีวิต พบว่า นักเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียงมีความเข้าใจในด้านสังขะมากขึ้นด้วยความขยัน อดทนมากขึ้นพร้อมทั้งมีความตั้งใจที่จะเดินทางมาเรียนพร้อมปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อตกลงของทางองค์การบริหารส่วนตำบลเวียง ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และโรงเรียนผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ ในการที่จะปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่บุตรหลานและกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน ไม่ใช่มาโรงเรียนเพื่อหวังสิทธิในเบี้ยครองชีพของผู้สูงอายุ แต่ด้วยเห็นในความตั้งใจของผู้บริหารและคณะกรรมการของชมรมผู้สูงอายุตำบลเวียง พระวิทยากร และวิทยากร หรือกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่ทางเจ้าหน้าที่กำหนดไว้ซึ่งนั้นแสดงว่าผู้สูงอายุได้ปฏิบัติ

ตามหลักธรรมที่ช่วยเสริมหลักสี่จะคือหลักอิทธิบาท 4 ให้แก่นักเรียนผู้สูงอายุด้วย ซึ่งผู้สูงอายุมิมีความสุขที่จะมาเรียนโดยเห็นได้จากการสัมภาษณ์ตัวแทนนักเรียนผู้สูงอายุ และการร่วมกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเวียงอาทิ การได้ตื่นแต่เช้า หาข้าวปลาอาหาร เตรียมตัวใส่ชุดขาว และชุดที่ทางโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียงได้มอบให้ พร้อมกับตั้งใจเข้าแถว ร้องเพลงชาติ เดินเข้าห้องประชุมใหญ่เพื่อไหว้พระสวดมนต์พร้อมกันและยอมรับเอาความรู้จากวิทยากรตามลำดับอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยอย่างสมอบต้นสมอบปลายทุกครั้ง เป็นต้น

(3) การประยุกต์หลักจาละในอริยฐานธรรม 4 และการส่งเสริมหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ไปใช้ในการดำเนินชีวิตของนักเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง ส่วนใหญ่พบว่านักเรียนผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีความสุขกับการช่วยเหลือแบ่งปันและยอมเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อเดินทางมาหาประสบการณ์ส่วนรวมมากขึ้นระหว่างกลุ่มเพื่อนนักเรียนผู้สูงอายุด้วยกัน เพราะทุกคนที่เข้ามาเรียนล้วนแล้วอยากจะเสียสละความรู้ แบ่งปันความรู้ความสามารถของตนเพื่อบุคคลอื่นด้วยความเมตตากรุณาต่อกัน และยอมเสียสละปัจจัยเงินทองเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่มีอยู่ร่วมกับกิจกรรมหรือโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลเวียง และโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยไม่มีความเห็นแก่ตัว เอารัดเอาเปรียบกันพยายามสร้างบุญกุศลอยู่ตลอดเวลาทำให้ตัวเองมีความสุขในขณะที่เป็นผู้ให้ และยินดีในขณะที่เป็นผู้รับถึงแม้จะมีความแตกต่างทางด้านฐานะ ความรู้ ความคิด ความสามารถ และความทรงจำก็ตามแต่พระพุทธองค์ทรงแสดงฐานะ 4 ที่พึงทราบได้คือ 1) ศิล พึงทราบได้ด้วยการอยู่ร่วมกัน 2) ความสะอาด พึงทราบได้ด้วยกลิ่นสนทนา 3) กำลัง (ใจ) พึงทราบได้ในเวลาที่มีอันตรายเกิดขึ้น 4) ปัญญา พึงทราบได้ด้วยการถาม การตอบซึ่งต้องอาศัยเวลานานและสามารถรู้ได้ก็จะต้องใส่ใจและมีปัญญานั้นเอง ทำให้รู้ว่านักเรียนผู้สูงอายุสามารถนำหลักจาละมาประกอบในการดำเนินชีวิตอยู่ตลอดเวลาและให้ตระหนักมันคงยิ่งขึ้น พร้อมทั้งสามารถเสริมด้วยหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 เพื่อเป็นเครื่องการันตีให้นักเรียนผู้สูงอายุปฏิบัติได้ถูกต้องและถูกทาง เป็นต้น

(4) การประยุกต์หลักอุปสมะในอริยฐานธรรม 4 และการส่งเสริมหลักฆราวาสธรรม ไปใช้ในการดำเนินชีวิตของนักเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง พบว่า นักเรียนผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีการปรับตัวเข้ากับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้นด้วยการรับรู้ข่าวสารผ่านเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยในยุคปัจจุบัน เช่น โทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ ไลน์ อินเทอร์เน็ต หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่นับวันจะมีบทบาทสำคัญต่อนักเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถทำให้ผู้สูงอายุ

บางคนจากเดิมไม่ยอมรับและมีความคิดว่าไม่จำเป็นต่อวิถีชีวิตของตน แต่เมื่อเข้ามาศึกษาเรียนรู้ในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และได้เรียนรู้แล้วเกิดความใจถึงความจำเป็นในการใช้เครื่องมือสื่อสารพวกนี้เปรียบเสมือนปัจจัยที่ 5 หรือ 6 ในชีวิตประจำวันของเรา ซึ่งวิถีชีวิตเดิมก็ยังคงมีอยู่แต่ได้ยอมรับกับวิถีชีวิตใหม่อย่างเข้าใจ ทำให้การดำรงชีวิตของนักเรียนผู้สูงอายุต้องใช้หลักธรรมฆราวาสธรรมเข้ามาเสริมกับหลักอุปสมะ ความพอเพียง ความสงบสันติในการดำรงชีวิตด้วย และทำให้กลุ่มผู้สูงอายุแต่ละคนไม่มีการมองเพื่อนกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกันอย่างดูถูกดูแควน กับคำว่าฐานะการศึกษา บทบาท หน้าที่ของผู้สูงอายุ พร้อมทั้งจะปรับตัวให้เป็นตัวอย่างของสังคมชุมชนได้อย่างดี อาทิ การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างเป็นทางการเป็นกลุ่มเป็นคณะในนามของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียงเป็นต้น พร้อมนี้สามารถทำให้ผู้สูงอายุปรับสภาพความเป็นอยู่ของตนด้วยการหันมาดูแลเอาใจใส่ทางด้านร่างกายและด้านจิตใจเพิ่มขึ้นด้วยความเข้าใจว่า การยังมีเวลาใช้ชีวิตอยู่ของตนเองนั้นมันน้อยนิดที่จะได้อยู่กับบุตรหลาน จำเป็นจะต้องหันมาใส่ใจด้านสุขภาพร่างกาย อาหารการกิน การออกกำลังกายการเดินทางมาโรงเรียน การมีสติสัมปชัญญะในขณะที่ยืน เดิน นั่งและนอน เพื่อมิให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บตามมามากที่จะทำให้เป็นภาระของบุตรหลานถึงแม้ตัวเองจะไม่มีโรคทางกายแต่โรคทางใจย่อมต้องมีดังพระพุทธองค์ทรงแสดงเรื่องโรค 2 อย่างคือ โรคทางกายและโรคทางจิต แล้วตรัสเพิ่มเติมว่า ผู้ที่ยืนยันความไม่มีโรคทางกายตั้งแต่ 1 ปี 2 ปี เป็นต้น ถึง 50 ปี หรือแม้ยิ่งกว่า 100 ปี ยังพอเห็นได้ แต่ผู้ที่ยืนยันความไม่มีโรคทางจิตแม้เพียงครู่หนึ่ง นอกจากพระชีนาสพ (ผู้สิ้นอาสวะกิเลสอันต้องสันดาน) แล้วก็หาได้ยากในโลกด้วยเหตุดังกล่าวนี้ทำให้นักเรียนผู้สูงอายุได้เห็นคุณค่าของชีวิตของตนเองมากขึ้นด้วยการที่จะสร้างบุญสร้างกุศลเข้าวัดฟังธรรมและปฏิบัติธรรมในบางโอกาสตามสถานปฏิบัติธรรมหรือทางวัดหรือส่วนตัวก็ตามซึ่งนักเรียนผู้สูงอายุบางคนยังนำความรู้ของตนที่ถือว่าเป็นปราชญ์ชาวบ้านเผยแพร่ต่อสู่ชุมชนสังคมรวมทั้งสามารถประกอบอาชีพดังที่ได้เรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ได้อย่างภาคภูมิใจ อาทิ กลุ่มปฏิบัติธรรม กลุ่มตีมีด กลุ่มส่งเสริมอาชีพ กลุ่มเกษตร กลุ่มภาษาไทย เป็นต้น

3) แนวทางการนำหลักอริยฐานธรรมสู่การดำเนินชีวิตผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุ
แนวทางการนำหลักอริยฐานธรรมสู่การดำเนินชีวิตผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลเวียง ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ทางโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียงต้องตระหนักถึงกระบวนการ วิธีการ หลักสูตรและกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อร่างกาย สังขาร และด้านจิตใจของนักเรียนผู้สูงอายุเพื่อจะได้ผลอย่างถูกต้องซึ่งต้องส่งเสริมหลักอริยฐาน

ธรรมทั้ง 4 ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ หลักสูตรและกิจกรรมต่าง ๆ จะทำให้นักเรียนผู้สูงอายุจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัยและเหตุการณ์เมื่อประสบโดยตรงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

อภิปรายผล

1) การนำหลักอริยฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตพบว่า เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างเป็นระบบด้วยปัญญาของปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการสร้างองค์ความรู้สร้างอาชีพ ผู้สูงอายุทำตนเป็นที่น่าเคารพนับถือมีความจริงใจไม่ยึดมั่นถือมั่นในวัยของตน พร้อมรู้จักปล่อยวาง รู้จักใช้วัตถุอาภรณ์และบุญทานอย่างมีระบบด้วยการยินดีเข้าวัดสู่การปฏิบัติธรรม ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า การนำหลักอริยฐานธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันตรงกับจริตหรืออุปนิสัยของผู้สูงอายุที่มีความชอบในการเข้าวัด ปฏิบัติธรรม เข้าสังคมพบปะกับเพื่อนเพื่อพูดคุย ถามไถ่สารทุกข์ อันเป็นความสุขอย่างหนึ่งของผู้สูงอายุ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยจุฑารัตน์ แสงทอง (2560, น.16) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุ (อย่างสมบูรณ์): ภาวะสูงวัยอย่างมีคุณภาพ พบว่า “ผู้สูงอายุ” ภายใต้อิทธิพลการเปลี่ยนผ่านทางสังคม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นการพัฒนาในแบบลักษณะก้าวกระโดดที่รับค่านิยมต่างๆ มาจากชาติตะวันตก” จนทำให้เกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็วที่ส่งผลต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิดการช็อกทางวัฒนธรรม (Cultural Shock) ได้

2) ปัญหาการนำหลักอริยฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตพบว่ามีปัจจัยหลาย ๆ ด้านประกอบกัน ได้แก่ วิทยุฉุฉุ คุณวุฒิ สถานภาพความเป็นอยู่และสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุก่อเกิดความยึดมั่นถือมั่น ไม่ยอมรับความจริงของกาลเวลา สังขารและความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ไม่ค่อยจะปล่อยวางกับชีวิตเกิดความกังวล ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ผู้สูงอายุมีช่วงวัยที่แตกต่างกัน อีกทั้งสภาพแวดล้อมของแต่ละครอบครัวมีผลต่อการนำหลักอริยฐานธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันด้วย บางครอบครัวผู้สูงอายุอาศัยอยู่เพียงลำพัง หรืออาศัยเลี้ยงหลานตามลำพังโดยที่บุตร ธิดาไปประกอบอาชีพในเมืองใหญ่ ทำให้เกิดปัญหาความอบอุ่นในครอบครัวขาดการปฏิสัมพันธ์ทางด้านสังคม ซึ่งสอดคล้องกับจันทนา สารแสง และสิวลี รัตนปัญญา (2556, น.128) ได้ศึกษาเรื่อง “ผลการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุมีระดับคุณภาพชีวิตในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมสูงสุด ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุมีระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจสูงสุด” ด้วยการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิต

ของผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มทำให้เราพบว่าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมและไม่เข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3) แนวทางการนำหลักอริชฐานธรรมสู่การดำเนินชีวิต พบว่าการนำหลักภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่องค์ความรู้เพิ่มปัญญา ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุลดความยึดมั่นถือมั่นเข้าใจหลักความเป็นจริงของสังขจะธรรมทำตนให้เป็นที่น่านับถือ รู้จักปล่อยวางสร้างหลักประกันของตนให้มากที่สุดด้วยการเข้าวัดปฏิบัติธรรมมุ่งสู่วัยขมใจ วัยวิเวก วัยเหงาตลอดถึงเข้าสู่วัยที่ห่างโรคซึมเศร้า ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุนำหลักอริชฐานธรรมสู่การดำเนินชีวิตโดยการนำหลักภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นภูมิปัญญาที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมนั้น เป็นที่ยอมรับในท้องถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าถึงหลักอริชฐานธรรมได้มากยิ่งขึ้นอีกทั้งยังสามารถนำไปปฏิบัติได้ทุกเพศทุกวัย ซึ่งสอดคล้องกับอารุณ สิทธิวงศ์, วันชัย พลเมืองดี และพระครูศรีรัตนนาร (2562, น.109) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ “เคล็ดลับ พุทธวิธีภาวะของผู้นำกับการบริหารงานในพระพุทธศาสนา พบว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ทันสมัยเป็นวิทยาศาสตร์ และสามารถนำมาประยุกต์หรือปรับใช้ได้กับการดำรงชีวิต และการทำงานในปัจจุบัน โดยเฉพาะภาวะความเป็นผู้นำซึ่งหลักอริชฐานธรรมสามารถนำมาประพฤติปฏิบัติได้และให้ผลได้ทุกระดับชั้นไม่เว้นแม้แต่ผู้สูงอายุ

องค์ความรู้จากงานวิจัย

จากการวิจัยพบว่าการนำหลักอริชฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตมีปัจจัยหลาย ๆ ด้านประกอบกัน ได้แก่ วิทยุคติ คุณวุฒิ สถานภาพความเป็นอยู่และสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุก่อเกิดความยึดมั่นถือมั่น ไม่ยอมรับความจริงของกาลเวลา สังขารและความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ไม่ค่อยจะปล่อยวางกับชีวิตเกิดความกังวล อีกทั้งการนำหลักภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่องค์ความรู้เพิ่มปัญญา ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุลดความยึดมั่นถือมั่นเข้าใจหลักความเป็นจริงของสังขจะธรรมทำตนให้เป็นที่น่านับถือ รู้จักปล่อยวางสร้างหลักประกันของตนให้มากที่สุดด้วยการเข้าวัดปฏิบัติธรรมมุ่งสู่วัยขมใจ วัยวิเวก วัยเหงาตลอดถึงเข้าสู่วัยที่ห่างโรคซึมเศร้า

สรุป

การนำหลักอริชฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างเป็นระบบด้วยปัญญาของปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการสร้างองค์ความรู้ สร้างอาชีพ ผู้สูงอายุทำตนเป็นที่น่าเคารพนับถือมีความจริงใจไม่ยึดมั่นถือมั่นในวัยของตนพร้อม

รู้จักปล่อยวาง รู้จักใช้ชีวิตตามิสและบุญทานอย่างมีระบบด้วยการยินดีเข้าวัดสู่การปฏิบัติธรรม เข้าสู่สังคมอย่างเข้าใจข่มใจไม่ก่อให้เกิดโรคทางกายทางใจ ไม่รู้สึกโดดเดี่ยวหรือเหงาอันเป็นวัยแห่งการสร้างประโยชน์ต่อตนเองและรุ่นหลังอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) ควรประชาสัมพันธ์และแนะนำให้ผู้สูงอายุตำบลเวียงเข้ามาเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียงเพิ่มขึ้นเพื่อการรณรงค์เห็นประโยชน์ของวัยเพิ่มขึ้นและด้านสุขภาพร่างกาย เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่แท้จริง

(2) ควรส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียงนำหลักอริยฐานธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างต่อเนื่องและจริงจังด้วยการตั้งกลุ่มปฏิบัติธรรมและแวะเวียนไปตามหมู่บ้านหรือชุมชนของนักเรียนผู้สูงอายุ เพื่อได้พบปะแลกเปลี่ยนด้านการดำเนินชีวิตด้วยธรรม

(3) องค์การบริหารส่วนตำบลเวียง ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ควรสนับสนุนงบประมาณประจำปีต่อเนื่องและมีสวัสดิการเอื้อเพื่อแก่นักเรียนผู้สูงอายุเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่นักเรียนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

(1) ควรศึกษาเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาข้ออื่น ๆ มาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุให้ทันกับยุคปัจจุบัน

(2) ควรศึกษาบริบทพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันทางขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม และความต้องการเพื่อให้ได้มาซึ่งการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

บรรณานุกรม

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). **พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน ตอน ว่าด้วยพระสูตร**. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2558). **คู่มือความสุข 5 มิติสำหรับผู้สูงอายุ ฉบับที่ 6**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2553). **แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564)**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เทพปัญญาวิสัย.
- จันทนา สารแสง และสิวลี รัตนปัญญา. การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารวิชาการ**. 19(2), 128.
- จิรวรรณ ดีประเสริฐ และจิรวุฒิ หลอมประโคน. (2556). **รูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรม การซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร**. นนทบุรี : ม.ป.พ.,
- จุฑารัตน์ แสงทอง. สังคมผู้สูงอายุ (อย่างสมบูรณ์): ภาวะสูงวัยอย่างมีคุณภาพ. **วารสารรัฐสัมพันธ์**. 38(1), 16.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2558). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 31. กรุงเทพมหานคร : ผลิธัมม์.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2558). **สถานการณ์ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2557**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.). (2553). **พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เทพปัญญาวิสัย.
- อารุณ สิทธิวงศ์ และคนอื่นๆ. (2562). เคล็ดลับพุทธวิถีภาวะของผู้นำกับการบริหารงานในพระพุทธศาสนา. **วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ**. 12(1), 109.